

Boží pokora

Francois Varillon

„Jaký Bůh, ptá se Guardini, se to zjevuje skrze Ježíše, jehož ztroskotání je tak prachbídne, že nenalézá jinou společnost než hříšníky, jež je poražen kastou politických teologů, jež je souzen a odsouzen jako vizionář a revolucionář?“ Je obtížné uvěřit, že „vše, co se děje v jeho životě, odehrává se v Bohu“. A přesto je zapotřebí to přijmout.

Jaký je Bůh, který se tu zjevuje? Jinak řečeno: jaký asi musí být Bůh, aby si mohl dopřát takovou existenci? Odpověď Písma zní: Bůh je láska. Ale v lásce je cosi, co na první pohled nepostřehneme: pokora. Sklánět se před velikostí druhých ještě není opravdová pokora. Je to spíš loajálnost, čestnost, pravdivost, „zdvořilost ducha“. Když si menší váží většího, nesvědčí ještě o výjimečné ušlechtilosti ducha.

Neexistuje plnost plná pýchy. Jak bychom mohli uvažovat o Bohu plném sebe samého? Byl by Krésem cítícím uspokojení nad vlastním bohatstvím. Jeho bytí by mu bylo majetkem. Byl by sám sobě modlou. A modlou svému tvoru, který by nebyl než jeho extenzí.

Bůh je přemíra lásky. To znamená, že se nedívá narcisisticky na sebe, ale překypuje láskou. Napadlo mě to při poslechu hudby. Bachova, Mozartova plnost je be pýchy: oni zpívají, aniž by naslouchali sobě samým, vlastnímu zpěvu. Zato nádherná wagnerovská symfonie je i ve svých vrcholných vzletech poznamenána čímsi zneklidňujícím: ten Bayreutan ví, že je polobůh a je to slyšet.

Je těžké naší představivosti zabránit, aby nepřelétala. Odmítneme možná obraz Boha jako nekonečného Narcise, který je pln obdivu a okouzlení nad sebou samým, ale nebudeme-li bdělí, upadáme do nebezpečí záměny Boha za jiný přízrak: jakési bázlivé, plaché, nevýrazné bytosti, prožívající

svrchovaný ostych za to, že je Bohem a zříkající se absolutna. Zmizí sice ona blyštivá či barokní sláva, avšak zmizí tak vůbec veškerá sláva. Absurdně se sem vplíží idea pokory, která je nedostatkem či potřebou čehosi. A tedy opačnou idolatrií.

Je třeba nedůvěřovat i estétství vyzbrojenému pokorou. V Bohu není nic z oné „skromnosti, která stoupá do hlavy“, o níž Gide říká, že se jí občas „opájel“. Žádné sebezalíbení ve skrytosti. Někteří lidé nachází zalíbení ve slabosti tak jako jiní v síle. Jsou lidé, kteří si pěstují neúspěch. Když přemítáme o Bohu, je třeba opustit podobná falešná podezření...

Je pro nás těžké odpustit nějakému člověku, že nás převyšuje – není-li pokorný. Jestliže je pokorný, vše je jinak: jeho velikost je jaksi smazána a současně stvrzena. Je smazána, protože nás neohrožuje, neobáváme se, že před ní ztrácíme hodnotu. Je stvrzena, protože pokora tuto velikost zpečetuje. Na pokorného velikána nežárlíme.

Ježíš říká, abychom svého bratra nenazývali hlupákem. Jsou lidé, kteří to dělají, aniž by otevřeli ústa. Jejich způsob bytí pokořuje. Pokorný však nepokořuje: hlubina jeho bytí se tomu vzpírá.

Právě takový je Bůh ve své transcendenci.

Bůh zjevuje své bytí skrze to, co dělá. Jeho záměr s člověkem, uskutečněný v Kristu, odhaluje jeho nejhlubší bytí. Nelze oddělit to, co dělá, od toho, kým je. Jestliže vtělení je akt pokory, je takovým proto, že Bůh je bytím v pokoře. ...

Tvor spontánně hledá svého Boha v tom, co je mocné. Nemůže se prvotně nezaměřit oním směrem. Když se posléze stane křesťanem a je vyzván, aby kontemploval naprostou nemohoucnost ukřižovaného Krista, tvrdohlavě dál lpí na své první zkušenosti, která ho hluboce poznamenala. Ve svém neúplném obrácení osciluje mezi dvěma obrazy božstva, které jen obtížně smiřuje a není schopen udržet pohromadě: obraz pohanské, vládnoucí síly,

který v něm kdesi v základě zůstává beze změn – a přes to má vtisknut jiný obraz křesťanské nemohoucnosti, která trpí v agónii a umírá.

Tato koexistence dvou obrazů je pro duši i ducha ničivá. Jistě, Bůh je všemohoucí. Ale jakou mocí je mocný Bůh? Je to vše-nemohoucnost Kalvárie, která zjevuje pravou povahu všemohoucnosti nekonečného Bytí. Klíčem je pokora lásky: k tomu, aby se někdo předvedl, stačí trocha moci, ale k tomu, aby se stáhl, je jí zapotřebí nesrovnatelně více. Bůh je neomezená moc stáhnutí se do skrytosti. ...

Je třeba nazývat „božskou“ lásku, která je natolik silná, že si nenárokuje vzájemnost jako podmínku vlastní věrnosti. Protože se halí do pokory, zůstává sama sebou, bez ohledu na „kolísání“ odpovědi milované bytosti.

z knihy francouzského jezuita F. Varillona *L'humilité de Dieu* (Édition du Centurion, Paris 1974) přeložila Denisa Červenková – překlad je pořízen podle jejího italského vydání *L'umiltà di Dio* (vyd. Edizioni Qiqajon, Comunità di Bose, Magnano 1999)